

kánonjog alapján működik, az ország egyházi könyvtárait fogja össze, és céljai érdekében bel- és külföldi szakmai együttműködést folytat. Patrónusa: Maximilán Mária Kolbe.

Az eredeti cikkben részletesen közölt alapszabály feladatai néhány fejlesztési trend köré csoportosíthatók. Nevezetesen:

- a könyvtári információk könnyű és széles körű elérhetőségének biztosítása;
- teológiai, filozófiai és egyháztörténeti bibliográfiák készítése;
- az egyházi könyvtárak számítógépes hálózatának szervezése;
- közreműködés a bibliográfiai csereformátumok és besorolási adatok kimunkálásában;

- szakmai találkozók, továbbképzési alkalmak és tanfolyamok szervezése;
- a gazdálkodás szabályainak kialakítása, a különféle támogatási formák igénybevételére történő felkészítés;
- képzési és módszertani jegyzetek kiadása, ajánló bibliográfiák készítése;
- az ország felsőoktatási és nem katolikus egyházi könyvtáraival való együttműködés;
- együttműködés a külföldi teológiai könyvtárakkal.

(Futala Tibor)

Lásd még 392

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

Lásd 381

Felsőoktatási könyvtárak

00/364

FOX, Peter [ed.]: The Consortium of University Research Libraries = New Rev.Acad.Libariansh. 5.vol 1999. 115-157. p. Bibliogr.

CURL – az angol egyetemi tudományos könyvtárak konzorciuma. Cikkcsoport, 4 közlemény

Adatbázis; Állományvédelem; Egybehangolt állományalakítás; Egyetemi könyvtár; Konverzió; Közös katalogizálás

A cikk felvázolja a brit egyetemi könyvtári konzorcium (Consortium of University Libraries, CURL) történetét, és áttekinti hozzájárulását a tudományos könyvtárak fejlődéséhez és a tudomány támogatásához. Működésének húsz éve alatt a CURL a közös katalogizálásban érdekelt nagykönyvtárak kis csoportjából az országos és nemzetközi könyvtárügy egyik főszereplőjévé fejlődött. Egyre széle-

sebb körű tevékenysége kiterjed a forráskutatás, -ismertetés, -hozzáférés és -szervezés területeire, és egyre inkább a hibrid könyvtár irányába fordul.

(Autoref.)

00/365

MILNE, Ronald – DAVENPORT, Gill: The Research Support Libraries Programme Access Survey = New Rev. Acad.Librariansh. 5.vol. 1999. 23-39. p. Bibliogr.

Felmérés a felsőoktatási könyvtárak külső használók okozta terheléséről és a szükséges kompenzáció mértékéről

Felmérés; Felsőoktatási könyvtár; Kutatás információellátása; Támogatás -pénzügyi -állami, hatósági

A nagyobb állománnyal rendelkező brit felsőoktatási könyvtárak egészen mostanáig semmi kiegyenlítő támogatást nem kaptak azért a teherviselésért, amit a más felsőoktatási intézményekhez tartozó kutatók kiszolgálása jelent számukra. Ezt a feladatot vállalta magára az RSLP program (Research Support Libraries Programme), amely kompenzálni szeretné a „külső kutatók” kéréseinek kielégítésével járó költségeket. Mivel a rendelkezésre álló források megfelelő elosztásához nem álltak rendelkezésre átfogó és ellenőrizhető adatok, az RSLP felmérést végzett annak megállapítására, hogy milyen mértékben használják a brit felsőoktatási könyvtárakat külső kutatók. Közel 5000 kutatással foglalkozó oktató és hallgató vett részt a felmérésben, amelyet 1999 márciusa és augusztusa között végeztek el. Azoknak a személyes, e-mail-, levél-, fax- és telefon-kapcsolatoknak a mennyiségét igyekeztek felmérni, amelyekkel a használók nem a saját intézményük könyvtárát keresték fel. Felkérték a résztvevőket arra is, hogy adják meg a kutatási területük szempontjából legfontosabb öt felsőoktatási könyvtár nevét. A felmérés megerősítette, hogy a kutatók igen intenzíven használnak külső könyvtárakat, és sikerült olyan adatokhoz jutni, amelyek alapján az RSLP arányosan el tudta osztani az

1999-2000-es és a 2000-2001-es tanévre szóló támogatásokat.

(Autoref. alapján)

Lásd még 388, 399, 409, 411, 420, 424

Közművelődési könyvtárak

00/366

BORETTI, Elena: Le biblioteche pubbliche alle soglie della società della conoscenza. Ritorno al futuro 2. = Boll.AIB. 40.vol. 2000. 1. no. 27-43. p. Bibliogr. 61 tétel.

Res. angol nyelven

A közkönyvtárak a tudás társadalmának küszöbén

Elektronikus könyvtár; Információs társadalom; Könyvtárpolitika; Közművelődési könyvtár

A cikk alcímét (Vissza a jövőbe 2.) az magyarázza, hogy voltaképpen L. Brun 1995-ös írását (Vissza a jövőbe: a közkönyvtárak szembesülése a távadatfeldolgozás forradalmával = Boll.AIB. 35.vol. 1995. 1. no. 21-33. p.) folytatja és igazítja a jelen körülményeihez.

A közkönyvtárak, mivel olvasójuk az egész társadalom, mindenkinél jobban érzékelik az úgynevezett „globális információ” növekvő piacából következő lehetséges modifikációkat, és elkezdtek újra meghatározni feladataikat. Az világos, hogy a közkönyvtáraknak új versenytársai vannak, azonban a stratégia megtalálása nem könnyű. Túl sok a „független változó”, és a technológiai újítások, valamint a szektort érintő piaci viszonyokból, kormányzati politikákból és jogi szabályozásból következő gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális változások alapján túl sok lehetséges forgatókönyv adódik. Meglehetősen nyilvánvaló tehát, hogy nem csak egyféle jövő van, amit előre kellene látnunk.

Tudván, hogy igen hosszú lesz az az időszak, amíg a papír alapú források együtt élnek az elektronikusokkal, a könyvtárosok különböző, néha szenzációs hipotéziseket formálnak a jövőről. Ezek némelyike azt feltételezi, hogy a virtuális könyvtár megszünteti a különbséget a különböző könyvtártípusok között. A szervezeti és szolgáltatási változások dán, angol, skót és USA-beli könyvtári szituációk és tapasztalatok alapján a következő témákban jelennek meg leginkább a könyvtárosok megbeszélésein: digitális könyvtárak, távolsági referenzszolgálat, egyetemes katalógusok, világméretű könyvtárközi kölcsönzés.

Mindezek előtt azonban legelső témaként a menedzment emelkedik ki, az az egyre inkább szükséges készség, hogy előre lássuk a közönség igényeit, s mielőbb meg tudjunk felelni azoknak; hogy megértsük a költségeket és megértsük az árakat, hogy forrásokat fedezzünk fel és irányítsuk a személyzetet, s hogy be tudjuk mutatni az értékeit annak, amit kínálunk. Mivel a közkönyvtár egyben a képe is annak a társadalomnak, amelyet szolgálnia kell, meg kell kísérelnünk megérteni a láthatóvá váló elvárásokat. Ezért lehet elképzelni azt, hogy a jövő közkönyvtára a szórakoztatás és a virtuális élmények helye lesz, de azt is, hogy a tudás társadalmának fundamentális eleme, amelyben széleskörűen használják az intelligens technológiát.

Nemzetközi szinten nehéz az olaszhoz hasonló helyzetet találni, mivel itt hiányzik a nemzeti könyvtárpolitika, az információs politikák viszont nem szánnak szerepet a könyvtáraknak. A Koppenhágai Nyilatkozat (*Copenhagen Declaration*: www.aakb.dk/invitation/declaration.html.) felhívja a kormányokat, hogy határozzanak meg olyan nemzeti információs politikát, amely elismeri a közkönyvtárak egyedi és alapvető szerepét, s külön jogi szabályzással tartsa fenn azokat, de Olaszországban erősen hiányzik az országos koordináció, amely meghatározná a különböző intézményi szintek közötti kooperáció feladatait és formáit.

(Mohor Jenő)

00/367

SKRZYPOWSKA, Joanna: Rola bibliotek we wspólczesnym świecie = Poradnik Bibl. 2000. 2. no. 3-7. p. Bibliogr.

A könyvtárak szerepe napjaink világában

Együttműködés -nemzetközi; Fejlesztési terv; Könyvtárpolitika; Közművelődési könyvtár; Nemzetközi szervezet

Az Európai Bizottság 13. Főigazgatósága (DG XIII/E-4) a közelmúltig csak marginálisan szerepeltette a közkönyvtárakat programjaiban. 1984-ben az Európai Parlamentnek kellett a főbizottság figyelmét felhívnia e könyvtártípus és a vele való foglalkozás (kutatás, fejlesztés, támogatás) fontosságára. Ekkor fogadták el a Libraries Programme c. dokumentumot is.

A könyvtári program 1992. évi második kiadásában mindazonáltal meg kellett állapítani, hogy az első kiadásban még mindig nem szerepeltek a közkönyvtárak számukhoz és jelentőségükhöz méltó módon. Ezért aztán a főbizottság égisze alatt 1993-ban megindultak a közkönyvtárak és az információs társadalom témakörébe illeszthető kutatások és közös akciók. Ezekben Belgium, Dánia, Finnország, Németország, Görögország, Írország, Hollandia, Portugália, Svédország és Nagy-Britannia közkönyvtárai vettek részt. E törekvések eredője az 1995-ben debütáló PubliCA terv lett, amelynek célkitűzései a közkönyvtárak információs funkciójának kifejlesztése-erősítése körül koncentráálódnak, és a könyvtárak közötti különbségek kiküszöbölése és a hálózatfejlesztés tennivalóiban konkretizálódnak. 1998 márciusában Luxemburgban mutatták be a PubliCA keretében futtatott projekteket, úm. az ILIERS-t (Integrated Library Information, Education and Retrieval System), a CHILIAS-t (Children in Libraries: improving multimedia virtual library access and information skills), a VERITY-t (Virtual and electronic sources skills

training) és a LISTED-et (Library Integrated System for Telematic-based Education).

1998 augusztusában Leuvenben a PubliCA-t kiterjesztették Közép-Kelet-Európa új demokráciáira is. Az 1999. évi február 26-án és 27-én tartott szentendrei találkozón a közkönyvtárak információs központi szerepével kapcsolatos feladatok megvitatása szerepelt a napirenden, és elfogadást nyertek az 1999. évi nyugat-európai könyvtárakban abszolválandó továbbképzések programjai.

Napjainkban még további programok és cselekvési irányelvek szolgálják a PubliCA terv teljesítését és a közép-kelet-európai közkönyvtárak felemelkedését az „európai szintekre”.

Meglehet, hogy a futtatott tervek és programok realizálása nem lesz könnyű, és a közkönyvtárak csak jelentős erőfeszítések árán közelítenek majd az optimum felé, de az máris biztos: a szóban forgó célkitűzések reálisak. Ráadásul gyors változásokra van szükség, mivel a helyi társadalmak e könyvtárak információs funkciójának kiteljesedése nélkül képtelenek lesznek rendeltetészerűen működni.

(Futala Tibor)

00/368

D'ALESSANDRO, Dario: La biblioteca provinciale in Italia: appunti per una storia non scritta = Boll. AIB. 40. vol. 2000. 1. no. 75-84. p.

Res. angol nyelven

A megyei könyvtárak Olaszországban: megjegyzések egy meg nem írt történethez

Együttműködés -belföldi; Megyei könyvtár

A „megyei” jelző az olasz megyei könyvtárak esetében nem ellátandó területet, hanem fenntartó, illetve tulajdonos testületet jelöl. A megyei könyvtár (Olaszországban is) közkönyvtár, azaz szolgáltatásait mindenki számára nyújtja, szociális és kulturális megkülönböztetés nélkül. Általában közepes, illetve nagy méretű könyvtárak, működések nagyság-

rendje erősen függ tartalmuk minőségétől és mennyiségétől, s e tartalomban nagy szerepe van a helytörténeti anyagnak. Nem csekély szerepet kap az a tény, hogy a megyei könyvtárak székhelyén (lévén ezek megyei illetve regionális „fővárosok”, a magas kultúra számos intézménye (egyetemek, konzervatóriumok, akadémiák) van jelen. Nem elhanyagolható jellegzetessége e könyvtáraknak, hogy – a székhelyek legnagyobb (legfontosabb) könyvtárai lévén – megyei kötelempéldányjuk van.

A megyei (és területi konzorciumok által fenntartott) könyvtárak száma (a most alakuló bolzanóival együtt) 35, ezek közül az 1950 előtt alakultakat „történeti”-nek tekintik. A 18 történeti megyei könyvtár közül 15 közép- és dél-itáliai, s mindössze három található Toscanától északra. Az új alakulások esetén a helyzet sokkal kiegyensúlyozottabb: 9 van Itália közép- és déli, míg 7 közép- és északi régióiban.

Ezek a könyvtárak egészen a legutóbbi időig teljes elszigeteltségben működtek, mind területi, mind intézményi szempontból. A fordulópontra 1997 szeptembere, a megyei könyvtárak első országos konferenciája volt. A pescarai összejövetel e könyvtárak intézményi szerepével és nyilvános funkcióival foglalkozott, a következő évi konferencián a vezetés és a szakképzés, majd a szakmaiság és a személyzeti menedzsment volt a téma. Az első konferencián kifejeződött együttműködési és információcsere igénynek még nincs intézményesült megvalósulása.

Bár a megőrző funkció igen fontos a megyei könyvtárakban, fő feladatuk mégis a naprakész anyag rendelkezésre bocsátása minden területen. Gépesítés tekintetében nagyjából a városi könyvtárak szintjén (talán egy-két lépéssel előbbre) állnak.

(Mohor Jenő)

00/369

INGWERSEN, Bernd: Mit den „Glorreichen Sieben“ fängt es an... Die Internetinitiative der Hamburger Öffentlichen Bücherhallen = Buch Bibl. 52.Jg. 2000. 5. no. 351-358. p.

Res. angol nyelven

A Hamburgi Városi Könyvtár Internet-projektje

Használók képzése; Számítógép-hálózat; Városi könyvtár

Az elmúlt években költségvetési megszorításai és átszervezési tervei miatt a szakma és a médiumok sokat foglalkoztak a Hamburgi Városi Könyvtárral, ami gyakran beárnyékolta a könyvtári rendszer szakmai és technikai fejlődését. A „hamburg.de” projekt keretében a könyvtár egymillió márkát kapott számítógépes rendszerének korszerűsítésére, továbbá a használók és a könyvtárosok rendelkezésére álló internetrészleg kibővítésére. A cél az, hogy minden hamburgi lakos ingyenes internet-hozzáférést és e-posta-címet kapjon. Mindezek következtében a képzés a könyvtár egyik legfontosabb funkciójává válik. A projekt szervezői nem csak a könyvtárosok, hanem a használók számára is szerveznek képzést, és egy ún. internetközpont felállítását is tervezik.

(Autoref.)

00/370

ROMINSKI, Marion – FEIERABEND, Jörg: Stadtbücherei und Stadtbildstelle – ein Medienzentrum für die Stadt = Buch Bibl. 52.vol. 2000. 4. no. 288-293. p.

Res. angol nyelven

Városi könyvtár és médiatár Gelsenkirchenben

Eszköztár; Képanyag; Szolgáltatások; Városi könyvtár

Annak ellenére, hogy a vizuális eszköztáraknak és a könyvtáraknak komoly hagyományai és hasonló funkciói vannak, általában nem sokat tudnak egy-

másról. A technológia fejlődésének és annak a ténynek köszönhetően, hogy a könyvtárak nyitottak az új információhordozók felé, nem tagadható a két intézménytípus közeledése egymáshoz. Németországban már vannak példák a sikeres és produktív együttműködésre a vizuális eszköztárak és a könyvtárak között. Gelsenkirchen városa egy lépéssel tovább ment ennél: a városi vizuális eszköztár 1972 óta a városi könyvtár részeként működik. Ennek ellenére 25 évbe került, amíg a teljes integráció megvalósult. Mára a munkafolyamatok és a munkatekerek egyaránt egymásba fonódtak, és az állomány nem a hordozók, hanem tartalmi szempontok szerint csoportosítják. Ily módon sikerült a két intézmény erősségeit egyesíteni.

(Autoref. alapján)

Lásd még 349, 397

Tudományos és szakkönyvtárak

00/371

ORTOLL ESPINET, Eva: Bibliotecas de los colegios profesionales en el área de salud en Cataluña: servicios actuales y necesidades de actuación = Rev. Esp. Doc.Cient. 23.vol. 2000. 2. no. 148-158. p. Bibliogr. 9 tétel.

Res. angol nyelven

A katalán egészségügyi szakmai szervezetek könyvtárai: szolgáltatásaik és a szükséges fejlesztések

Egyesületi könyvtár; Szakkönyvtár -egészségügyi

Terjedőben van az az angolszász eredetű tendencia, amely növekvő szerepet és jelentőséget ad a szakmai egyesületeknek, akkreditációs tevékenységük által. Ez a felelősség viszont azzal jár, hogy a szakmai egyesületek, kollégiumok információkat

és tájékoztatási szolgáltatásokat kell, hogy nyújtsanak tagjaiknak. Az információk terjesztését, a tájékoztató szolgáltatások (de legalább a bibliográfiai tájékoztatás) nyújtását pedig nyilvánvalóan a könyvtárakra kell bízni. Felmerül a kérdés, hogy a szakmai egyesületek könyvtárai alkalmasak-e, képesek-e ezen feladatok ellátására? Ezt vizsgálták kérdőíves felméréssel a katalán orvosi-egészségügyi szakmai egyesületek körében. A rendkívül vegyes (de általában nem megnyugtató) képet adó eredmények alapján szükség lenne egy szolgáltatási minimum meghatározására, és könyvtári irányelvek kidolgozására.

(Autoref. alapján)

Iskolai könyvtárak

00/372

KOZLOVA, O.: S vysoty metodičeskogo Olimpa = Biblioteka. 2000. 3. no. 24-28. p.

A módszertani Olümposz magasából. Az iskolai könyvtárak helyzete Oroszországban

Iskolai könyvtár; Könyvtárosi hivatás; Módszertani munka

A Biblioteka hasábjain gyakran kerül sor az orosz iskolai könyvtárakról szóló publikációk közlésére, azonban ezek egyike sem tekinthető összegző tanulmánynak. A módszertani munkát sokban segítik a „Szeptember elseje” és az „Iskolai könyvtár” című lapok közleményei, ezekben az Usinszkij Állami Tudományos Pedagógiai Könyvtár módszertani osztályának munkatársai adnak a témában tanácsokat és válaszolnak a felmerülő kérdésekre.

Az iskolai könyvtár létalapját az adja, hogy az iskola alapegységeként vesz részt a tanítási-tanulási folyamatban. A könyvtárakról szóló orosz törvénybe bekerült az iskolai könyvtár fogalmának pontos definíciója, az oktatásról szóló törvény 55. paragrafu-

sa pedig kimondja az iskolai könyvtár ingyenes használatának jogát és az információhoz való korlátlan hozzáférés lehetőségét. Napjainkban az alsófokú oktatási intézmények könyvtárai egy-egy osztályteremnek megfelelő helyiséget foglalnak el az iskola épületében, egy-két könyvtáros dolgozik bennük, állományuk nagysága, összetétele az iskola helyszínétől és a régió pénzügyi helyzetétől függően mintegy 15 ezer egységnyi szépirodalom és ismeretterjesztő anyag, valamint a tanulói létszámtól függően 20-100 ezer egységnyi tankönyv.

Az állomány mintegy hetven százalékát kitevő tankönyvek beszerzését mindig is a könyvtáros intézete, ez ma már nem csak a „szeptemberben kiosztani, tanév végén összegyűjteni” feladatát jelenti, hiszen a megrendelés során tanulmányozni kell a föderációs, a regionális és a helyi ajánló könyvjegyzékeket, konzultálni kell az iskolában tanító pedagógusokkal, a tanulmányi-módszertani-könyvtári szakértőkkel és nem utolsósorban nem szabad túllépni a rendelkezésre álló pénzügyi keretet.

A negyven éve művelődési minisztériumi keretek között funkcionáló Központi Könyvtári-Informatikai Bizottság részeként működő alsófokú oktatási intézmények könyvtárainak szekciója a könyvtári törvénnyel összhangban készít ajánlásokat és normatív dokumentumokat. A korábbiakban már összeállították az iskolai könyvtárakra vonatkozó jogszabályok gyűjteményét, ebből azonban még hiányzik a beszerzés és a selejtezés erősen megváltozott rendszerének rögzítése. Nem került viszont rendezésre egyelőre a könyvtárosok fizetése (tevékenységük alapján kulturális munkatársak, hovatartozás szerint azonban az oktatási szféra részét képezik, fizetésük szempontjából egyébként az utóbbi az előnyösebb), kedvezményekre való jogosultsága (a pedagógus-kedvezményekre nem jogosultak és a könyvtári törvényben rögzített kedvezményekből is kimaradnak, mert az csak a közművelődési könyvtárak vonatkozásában rendelkezik), az állománnyal kapcsolatos anyagi felelőssége. Nem készült még

utasítás az állománystatisztikáról, a BBK harmadik kiadásának az iskolai könyvtárakban alkalmazandó rendszeréről és a könyvtárakban eltöltött munkaidő nemzetközi normák szerinti rendezéséről.

Az iskolai könyvtárosok körében végzett felmérések szerint a könyvtáros munkájában a legfontosabb a gyerekekkel való együttlét és a cselekvés szabadsága. Ami a szakmai hozzáértést illeti: a könyvtáros végzettséggel rendelkezők aránya a peresztrojka előtt 10-15 százalékos volt (és nagy volt a fluktuáció), ma ez az arány eléri a 40 százalékot, a könyvtárosok átlagéletkora 45 év. A fejlődés útját mutatja és a könyvtárostól is újszerű alkalmazkodást kíván, hogy – ha kis számban is, de – megjelenik az iskolai könyvtárban a számítógép és megerősödik a könyvtár médiatár-szerepe.

(Hangodi Ágnes)

Egyéb könyvtárak

00/373

PITSCH, Rolf: Menschendienlichkeit als Massstab. Zur Situation der katholischen Büchereiarbeit = Buch Bibl. 52. Jg. 2000. 5. no. 365-368. p.

Res. angol nyelven

A társadalmi hasznosság a mérce. A katolikus könyvtárak helyzete Németországban

Egyházi könyvtár; Feladatkör; Fenntartó szerv; Könyvtáros -társadalmi munkás

A 19. század közepe óta sok könyvtár létesült templomi parókiákon. Az első törekvések a Borromeus Társaság nevéhez fűződnek, amelyet 1845-ben alapítottak. Később, 1900-ban Bajorországban egy másik, Szent Mihály Társaság nevű központi szervezet is létrehozta. Az 1960-as és 70-es években a katolikus egyházat különösen foglalkoztatták a társadalmi kérdések. Azóta a katolikus könyvtári szolgáltatások mindenki számára elérhetőek, nemcsak a

helyi, egyházi szolgáltatások részeként, hanem az országos közkönyvtári rendszeren belül is. Legjelentősebb felhasználói az egyházi gyülekezetek, a kórházak és a nyugdíjas otthonok. A nagyvárosokon kívül sok helyen a katolikus könyvtárak jelentik az egyetlen helyi könyvtárat. Mint kisebb egységek, elsősorban más szervezetek felügyelete alatt álló könyvtárakkal működnek együtt a hálózati környezetben. Egyik társaság sem hajlandó olyan hálózati partnerrel együttműködni, amelynek fő érdeke a költségmegtakarítás. Képzett önkéntesek alkalmazása érdekében a társaságok képzési és továbbképzési programokat is kifejlesztettek. Központi szolgáltatásokat is nyújtanak, például az állománygyarapítás területén.

(Autoref.)

00/374

KASSENBRÖCK, Gabriele: „Die Bücher sind nur die eine Seite...” Evangelische Büchereiarbeit zwischen Selbstbild und Fremdbild, Image und Realität = Buch Bibl. 52. Jg. 2000. 5. no. 362-365. p.

Res. angol nyelven

Evangélikus könyvtárak Németországban

Egyesület -könyvtári -nemzeti; Egyházi könyvtár; Könyvtáros -társadalmi munkás; Támogatás -pénzügyi -általában

1999-ben ünnepelték a német evangélikus könyvtárak fennállásuk 150. évfordulóját. A Német Evangélikus Könyvtárak Egyesülete helyi szervezetei és tanácsadó testülete révén több mint 1000, társadalmi munkásokkal működtetett települési és kórházi könyvtár munkáját felügyeli. (A személyzet létszáma 5400, az állomány mintegy 1 386 000 egységet tesz ki). Az evangélikus könyvtárak elsősorban felekezetüket szolgálják, de nyitva állnak a település minden lakója előtt. Elsősorban a gyermekek számára kínálják olvasásfejlesztő programjaikat, tevékenységük másik kiemelt területe a kórházi mun-

ka. Az egyházi könyvtárak a közkönyvtári hálózat fontos kiegészítői. Gyakran olyan helyeken működnek, ahol nincs önkormányzati fenntartású könyvtár. Azt a tényt, hogy az egyházi könyvtárakat társadalmi munkásokkal működtetik, az önkormányzatoknak nem szabad érvként felhasználniuk, ha létszámléépítésről, vagy könyvtárbezárásról van szó. Az Egyesület sokféle módon támogatja e könyvtárak tevékenységét: a képzés és továbbképzés megszervezésével, állománygyarapítási segédletekkel, a PR-munkához és a különböző rendezvényekhez szükséges anyagok biztosításával.

(Autoref. alapján)

00/375

IVAŠKIN, S.: Vostrebavana... klassika = Biblioteka. 2000. 4. no. 26-28. p.

A börtönkönyvtárak helyzete Oroszországban

Börtönkönyvtár

Az orosz börtönkönyvtárak összetételének és használatának vizsgálata, az elítéltek olvasói szokásainak kutatása speciális megközelítési módokat igényel.

Nem is olyan régen az Orosz Föderáció területén még súlyos börtönbüntetés járt a közlekedési szabályok megsértéséért, manapság már kíméletesebb az orosz Btk és a bírói gyakorlat. Nincsenek már másként gondolkodásukért bebörtönzött politikai elítéltek sem – holott korábban éppen ők voltak a legaktívabb olvasók, a mostani elítéltek nagy százalékát kitevő gyilkosok, erőszakot tevők, rablók és zsarolók közül viszonylag kevesen válnak a börtönkönyvtár olvasóivá. A kis- és fiatalkorúak börtöneiben az állomány alapvető részét képezik a tankönyvek, ezek azonban szigorú válogatáson esnek át: a gyűjtemény használói ugyanis nem juthatnak az adott helység térképét, kémiai kísérletek leírását vagy szűrő- és lőfegyverek ábráit tartalmazó könyvekhez.

Amikor Oroszország az Európa Tanács tagja lett, a börtönök könyvtárügyének javítása konkrétan nem került szóba, de a szervezet feltételül szabta az orosz börtönök általános állapotának javítását és a halálbüntetés megszüntetését. Az előbbi a pénzügyi viszonyok javulásától függ, az utóbbival kapcsolatban megkezdődött a jogszabályok módosítása.

Az elítéltek szokásainak vizsgálata egyes olvasói csoportok kialakulását és jellemzőit mutatja történetileg és a jelenben egyaránt. A kutatást sokban segítik azok a börtönnaplók, amelyekben a totalitárius rezsimben bebörtönzött másként gondolkodók emlékeznek meg a börtönkönyvtárakról.

A szibériai Butürszkaja börtön könyvtára a múltban azért volt gazdag lengyel anyagban, mert ide száműzték a nemzeti függetlenségükért harcoló lengyeleket. A húszas évek táján a gyűjtemény köteteit még használták, azóta nyomuk veszett. A kábítószert fogyasztásáért fogva tartottak csoportja az időben is elkülönül: a hetvenes évek kábítószeresei a társadalommal való szembenállást jelezték a drogfogyasztással, életformájuk részét képezte az olvasás, igényeiket (Nietzsche, Schopenhauer, Heidegger, Freud művei) a börtönkönyvtár gyakran nem is tudta kielégíteni. Az utóbbi évek narkósainak többsége fiatalok, felsőfokú tanulmányaik befejezése előtt kerülnek börtönbe, a számítógép, a techno-zene, a diszkók és a klubok világa az övék, olvasási kultúrájuk kialakulatlan, legföljebb a fiataloknak szóló újságokat ismerik és olvassák.

Csoportot alkotnak az elítéltek között azok is, akik olvasnivalójukat vallási szempontok alapján választják. A múltban a petravisták számára kizárólag az Újszövetség olvasását engedélyezték, ugyanez történt Dosztojevszkijjal is az omszki börtönben. A régi Oroszországban csak a pravoszláv vallás gyakorlása volt engedélyezett, különösen igaz volt ez a büntetés-végrehajtási intézetekben. A muzulmánok, zsidók, protestánsok, katolikusok, buddhisták nem végezheték szertartásaikat a börtönben, viszont a vallásukhoz kapcsolódó irodalmat ol-

vashatták. Különleges azoknak a helyzete is, akik nemzetiségük szerint nem tartoznak a börtön helyszínének népcsoportjához.

A börtönkönyvtárak állománya alapvetően orosz nyelvű, és igen ritka az olyan kivétel, mint a Nyekraszov Központi Állami Közművelődési Könyvtár és a Butürszkaja börtön kapcsolata: köztük rendszeres a FÁK nemzeteinek nyelvén írott könyvek cseréje. Speciális olvasói csoport figyelhető meg többek között Szolzenyicinnak a Gulágról szóló műveiben. A táborokban raboskodó értelmiségi réteg: orvosok és más egészségügyi feladatot ellátó személyek, kutató- és ipari mérnökök használhatták az ott kialakított ún. tudományos kutatóintézetek

könyvgyűjteményeit, könyvtárközi kölcsönzést is igénybe vehettek – igaz, folyamatos ellenőrzés mellett, sőt: a rokonok, ismerősök, barátok (orvosok esetében a táboron kívüli páciensek) beszerző tevékenységének köszönhetően saját barakkjukban lehetőségük volt könyvgyűjtemény felállítására is.

A tanulmányt követő felhívásban a Biblioteka szerkesztősége felajánlja közvetítői segítségét ahhoz, hogy – főleg kis- és fiatalkorúak börtöneibe és nevelőintézteibe – magánszemélyek és könyvkiadással, -terjesztéssel foglalkozó intézmények könyvadományokat juttathassanak el.

(Hangodi Ágnes)

MUNKAFOLYAMATOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Állomány, állományalakítás

00/376

JEEVAN, V.K.J.: Information drought in research: an Indian perspective = *Libr.Rev.* 49.vol. 2000. 3. no. 112-118. p.

Res. francia és német nyelven

A kutatás információhiánya Indiában

Felmérés; Folyóirat; Folyóirat-előfizetés; Kutatás információellátása; Szakirodalom -természettudományi és műszaki; Üzemi szakkönyvtár

A cikk az Indiai Technológiai Intézet (Indian Institute of Technology, ITT, Kharagpur) központi könyvtárának folyóirat-előfizetési adatait elemzi

1995 és 1997 között, hogy megoldást találjon a kényszerű folyóirat-lemondások nyomán kialakult helyzetre. Ismerteti a tanulmány logikáját, és igyekszik eloszlatni néhány mítoszt, pl. a nyomtatott folyóiratok elektronikus kiváltásának lehetőségét. A könyvtár 1995-ben összegyűjtötte a többi indiai ITT folyóirat-előfizetési adatait is, hogy fényt derítsen a drága folyóiratok duplikált előfizetésének mértékére. Elektronikus adatbázisok, pl. a CCOD (Current Contents on Diskette) és az INSPEC használatával a kharagpuri egyetemen készült kutatások mennyiségét is számba veszi, továbbá bemutatja a könyvtár költségvetési alapelveit. Néhány javaslatot tesz a folyóirat-lemondások következtében kialakult „információs aszály” problémájának megoldására.

(Autoref.)